

Posudek oponenta na diplomovou práci Ondřeje Szalonnáse s názvem Laický stát – ústavní garance a zákonné provedení

Oponovaná diplomová práce má celkem 113 stran a je rozdělena do 7 částí, dále obsahuje seznam použité literatury, české a anglické shrnutí. Rozsah i forma odpovídají požadavkům na práci tohoto druhu.

Název práce naznačuje, že by se autor chtěl věnovat spíše státovědeckým, případně komparatistickým otázkám. Ve skutečnosti se autor chce zaměřit především na historii a právní úpravu v České republice. Svědčí o tom části 2.2, 5, 6 i závěr diplomové práce. Úvod a závěr jsou stručné. Z hlediska skutečného záměru práce by se autor měl zaměřit na to, jak ústavní princip laického státu vyjádřený v Listině základních práv a svobod je proveden v běžném zákonodárství a jak tento princip interpretuje judikatura a praxe.

První část 2. kapitoly podává velmi stručný přehled vztahu státu a katolické církve od raného středověku až po Francouzskou revoluci, která vyjádřila sekulární principy státu v republikánském zřízení. Věnuje pozornost i vývoji v dalších státech Evropy. Autorova proklamovaná úvaha na str. 17, že „stát a náboženství mají jinou podstatu a realizují se jinými prostředky“ je sice pravdivá, ale takové porovnání má malý význam, neboť stát je strukturovaná instituce, kdežto náboženství je soustavou hodnot (případně ideologie). Adekvátní komparace by se mohla zabývat vlivem struktury státu a církve a případně vzájemného vlivu obou těchto struktur, jak se o tom autor ostatně zmiňuje na str. 9 a násl.

Značný tematický záběr (kapitola 3 Mezinárodní právo, kapitola 4 Zahraniční úpravy, atd.) zřejmě autorovi znesnadňuje se zaměřit na samotné téma. Již v úvodu práce uvádí, že obsah pojmu laický stát není v doktríně jednoznačně vymezen. Zdůvodňuje tím pohled do dávné minulosti. V ní však pojem laického státu sotva může nalézt. Naproti tomu ústavní systém republikánské Francie pojem laického státu na ústavní úrovni jednoznačně definuje. K tomuto tématu byla ostatně na katedře obhájena před několika lety výborná práce pod vedením docentky Reschové. Vymezením tohoto pojmu laického státu a jeho znaky je možno na modelu Francie charakterizovat a opírat se o něj. Naproti tomu autor správně a logicky se zabývá charakteristikou laického státu v judikatuře Ústavního soudu ČR, zejména v nálezu pléna 6/02. V té souvislosti však nelze přehlédnout, že odůvodnění tohoto nálezu vyvolalo výrazný nesouhlas disentujících soudců, kteří také poukazovali na to, že odůvodnění není v souladu ani s průběhem diskuse, ani s výrokem tohoto nálezu. Ke sporným problémům tohoto nálezu jistě také patří úvaha o „vyzařování“ náboženských hodnot uvnitř státu.

Autor popisuje některé formy účasti církví a některých náboženských společností na plnění některých státních funkcí, případně na nahrazování státních funkcí činností těchto církví a náboženských společností. Opírá se o názory některých autorů a preferuje zřejmě podporovatele této účasti církví na státních funkcích. Neoponechává stranou pozornosti ani názory kritické k takové účasti. Celkově lze konstatovat, že rozsah světové i domácí literatury i pozornost věnovaná judikatuře je přiměřená danému druhu práce. Problém spatřuji, že v některých případech (pojem veřejného vlastnictví katolické církve, apod.) nedostatečně se zabývá odbornou literaturou z doby, kdy se takové pojmy tvořily a přebírá málo kriticky zřejmě účelově zaměřené názory některých současných autorů. Nenalezl jsem např. odkaz na názory obsažené ve Slovníku veřejného práva nebo v tehdejších pracích Hobzy, Hendrycha, Buška nebo katolických autorů jako např. Kopa. Pokud chce autor zkoumat určité pojmy v jejich historické souvislosti, nemůže pominout tehdejší vymezení v literatuře a v judikatuře. Tím spíše, že na ně odkazuje i fakultní učebnice ústavního práva, která ho mohla vést k hledání příslušných pramenů. Neznamená to přirozeně, že názory tam citované nebo komentované má sdílet, ale měl by se jimi zabývat a znát je.

Velkou pozornost věnuje diplomant současným diskusím o zákonu o tzv. vyrovnání se s církvemi. I když tato problematika není pro pojem laického státu určující, přesto

nepochybně má svůj význam. Z hlediska přípravy tohoto zákona si měl autor více všimnout vývoje problematiky těchto vztahů v ČR, včetně názorů, které byly vyjádřeny na schůzi Legislativní rady vlády ve stanoviscích zpravodajů. Přispělo by to k tomu, aby pochopil i další vývoj při prosazování tohoto zákona a jeho ohlasu ve společnosti.

V závěru práce autor opakuje některé teze z úvodu a tvrdí, že laický stát není všelékem na současné problémy, včetně multikulturalismu a doporučuje v další legislativě sledovat společenské změny. Z tohoto tvrzení však není zřejmé, zda připouští také jako lék na současné problémy jiný stát, např. konfesijní.

Domnívám se, že autor prokázal snahu zabývat se odpovědně danou problematikou. Nejsem však přesvědčen, že se dokázal oprostít od některých ideologických nánosů v současné publicistice. Práci považuji za způsobilou k obhajobě.

Při obhajobě doporučuji se zaměřit na vymezení pojmu laického státu a jeho znaků a pojmu veřejného majetku a soukromého majetku církví a náboženských společností a na zásahy státu vůči veřejnému majetku katolické církve obecně v Evropě a na území českých zemí zvlášť.

V Praze dne 1.10.2012

prof. JUDr. Václav Pavlíček, CSc.  
oponent